

*А. Є. Федорець,
студентка V курсу 2 групи
Інституту підготовки кадрів для державної
пенітенціарної служби України,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

ІНСТИТУТ ЗАКІНЧЕННЯ СТРОКІВ ДАВНОСТІ ВИКОНАННЯ ОБВИНУВАЛЬНОГО ВИРОКУ ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ЗВІЛЬНЕННЯ ОСОБИ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ

Запізніле покарання також свідчить про його антигуманність. Тому реалізація принципу гуманізму є наступним чинником, який зумовлює застосування розглядуваного виду звільнення. Безсумнівно, вчинення злочинного посягання має обов'язково каратися, навіть після закінчення певного часу з моменту його вчинення. Однак це не означає, що погроза застосування покарання повинна супроводжувати людину все її життя. Реалізуючи принцип гуманізму, зі впливом установлених строків давності виконання покарання, держава прощає засудженого, надаючи йому можливість залишитися повноцінним членом суспільства.

Проблеми застосування звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку в юридичній літературі аналізуються не часто. Окремі аспекти досліджені у працях А. М. Бойка, О. Ф. Ковітіді, К. В. Михайлова, В. В. Скибицького, В. Є. Смольникова, Ю. М. Ткачевського, В. В. Устименка, М. І. Хавронюка, Л. В. Яковлевої та ін.

Метою нашого дослідження є ґрунтовний аналіз звільнення особи від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.

Деякі ж сучасні юристи все ж критично ставляться до гуманної складової звільнення від покарання за строками давності. Зокрема, на думку авторів одного з курсів кримінального права, звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку не є прощенням, милістю для засудженого або поблажливістю до нього. Навпаки, він (інститут – Є.П.) є скасуванням покарання із державних міркувань через його недоцільність (марність) у даному конкретному випадку, а не поступкою інтересам приватних осіб [1, с. 1009]. Безумовно, певною мірою можна було б погодитися з цим твердженням, однак заперечувати реалізацію принципу гуманізму за рахунок будь-яких норм про звільнення від покарання навряд чи було б правильним. Цей принцип знаходить своє відображення в існуванні інституту звільнення від покарання та його відбування як такого.

Кримінальне законодавство встановлює правило, згідно з яким звільненню від відбування покарання підлягають особи, відносно яких строки давності виконання обвинувального вироку закінчилися. Суд постановляє обвинувальний вирок і звільняє засудженого від відбування покарання на підставах, передбачених ст. 80 Кримінального кодексу (далі – КК України) [2, с. 37].

Для органів і установ виконання покарань це є підставою для звільнення засудженого від відбування покарання [ст. 152 Кримінально-виконавчого кодексу (далі – КВК України)].

Наявність цієї підстави серед інших пояснюється тим, що зі спливом певних строків, встановлених законом, виконання покарання втрачає свою актуальність та ефективність.

Згідно зі ст. 327 Кримінально-процесуального кодексу (далі – КПК України) рішення про застосування строків давності приймає суд, причому вимоги ст. 80 КК України для суду є обов'язковими, за винятком розгляду цього питання щодо осіб, які були засуджені до довічного позбавлення волі. Якщо суд не визнає за можливе застосувати давність, довічне позбавлення волі замінюються позбавленням волі.

Особа звільняється від відбування покарання, якщо з дня набрання чинності обвинувальним вироком його не було виконано в такі строки:

- два роки – у разі засудження до покарання менш суворого, ніж обмеження волі;
- три роки – у разі засудження до покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі за злочин невеликої тяжкості;
- п'ять років – у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі за злочин середньої тяжкості, а також при засудженні до позбавлення волі на строк не більше п'яти років за тяжкий злочин;
- десять років – у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі на строк понад п'ять років за тяжкий злочин, а також при засудженні до позбавлення волі на строк не більше десяти років за особливо тяжкий злочин;
- п'ятнадцять років – у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі на строк більше десяти років за особливо тяжкий злочин [2, с. 38].

Зі спливом указаних строків виконання обвинувального вироку не здійснюється, а засуджений підлягає звільненню від відбування покарання.

У зв'язку з цією підставою наголосимо: якщо засуджений звільняється у зв'язку з закінченням строків давності виконання обвинувального вироку, це означає, що він з якихось причин так і не почав відбувати покарання, бо в протилежному випадку, тобто у разі відбування засудженим покарання, строки давності виконання обвинувального вироку припиняються. Якщо засуджений не починав відбувати покарання, то органи і установи виконання покарань не

починали здійснювати примусовий вплив на засудженого. І тому установи (органи) виконання покарань фактично не можуть керуватися цією підставою, оскільки вони цього засудженого і не бачили, він так і не потрапив до установ (органів) виконання покарань. Отже, ця підстава не стосується предмета кримінально-виконавчого права, оскільки не породжує кримінально-виконавчих правовідносин [2, с. 38].

Строки давності виконання покарання недаремно ставляться законодавцем у залежність саме від фактично призначеного покарання за конкретне суспільно небезпечне діяння з урахуванням формальної категорії його тяжкості. Більш високий ступінь небезпеки діяння, який чітко віддзеркалюється судом у виді та розмірі покарання (обраному як найбільш адекватний захід кримінально-правового впливу), тягне необхідність спливу триваліших строків. Це зумовлено підвищеною небезпекою тяжких і особливо тяжких злочинів, більш широким обсягом і шкідливістю заподіюваних ними наслідків і, як результат, високим ступенем небезпеки винного [3, с. 327].

Питання про тривалість строків давності завжди належало до категорії неоднозначних у науці кримінального права. Зокрема, у радянські часи тривали жваві дискусії з приводу визначення найбільш оптимальних строків давності виконання обвинувального вироку, однак тепер обговорення цього питання фактично втихло, втративши актуальність. Однак можна пригадати одну з цікавих рекомендацій Ю. М. Ткачевського про те, що строк будь-якого виду давності не повинен бути менш тривалим, ніж строк покарання, яке може бути призначене (або було призначено) за цей злочин. Більше того, доцільно встановлювати строк давності більш тривалий, ніж покарання за цей злочин [4, с. 41].

Строки давності, встановлені нині чинною ст. 80 КК України, виглядають, з одного боку, до певної міри виваженими, оптимальними, а з другого – можна було б замислитися про їх збільшення, передусім, з таких міркувань. По-перше, аналіз закордонного досвіду правової регламентації зазначеного питання (КК Болгарії, Іспанії, Польщі, ФРН, Швейцарії та інших країн) переконує, що максимальний строк давності може значно перевищувати п'ятнадцятирічну межу. По-друге, нині чинні строки давності породжують певну несправедливість щодо ситуації, за якої особа, яка реально відбуває покарання, та особа, яка цього не робить, опиняються в однаковій правовій ситуації. Скажімо, одній особі призначено покарання у виді десяти років позбавлення волі за вчинення особливо тяжкого злочину, однак це покарання не відбувається з причин, незалежних від волі засудженого. Іншій же особі призначається те саме покарання за вчинення аналогічного за виду злочину, яке реально повністю відбувається. Маємо дещо несправедливу ситуацію щодо другої особи, котрій для виправлення треба було відбувати один із найсуворіших видів покарання, а першій – лише покійрно чекати закінчення

строку давності.

Закінчення строків давності виконання обвинувального вироку (тобто покарання) як підстава для звільнення особи від відбування покарання є усталеним кримінально-правовим інститутом, корисність якого перевірена часом і наразі не піддається жодним сумнівам. Проте правова регламентація досліджуваного виду звільнення від покарання потребує, на наш погляд, подальшого удосконалення з метою більш ефективного його застосування. Зокрема, виявляється доцільним збільшити строки давності виконання обвинувального вироку.

Список літератури

1. Полный курс уголовного права: в 5 т. / под ред. А. И. Коробеева. – Санкт-Петербург: Изд-во Р. Асланова «Юрид. центр Пресс», 2008. – Т. 1. Преступление и наказание. – 1133 с.
2. Романов М. В. Звільнення від відбування покарання: навч. посіб. / М. В. Романов. – Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Яро слава Мудрого», 2012. – 90 с.
3. Письменський Є. О. Закінчення строків давності виконання обвинувального вироку як підстава для звільнення особи від відбування покарання / Є. О. Письменський // Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ. – 2011. – № 1 (2). – С. 320–328.
4. Ткачевский Ю. М. Давность в советском уголовном праве / Ю. М. Ткачевский. – Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1978. – 241 с.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

ТОМ 1

Харків
2017

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

Організаційний комітет:

Гетьман А. П. – голова організаційного комітету, проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України;

Головкін Б. М. – заступник голови організаційного комітету, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Ткачова О. В. – відповідальний секретар, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Автухов К. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Таволжанський О. В. – кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України: матеріали круглого столу студентів, аспірантів, молодих вчених (4 квітня 2017 року, м. Харків): в 2т. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; за ред. А.П. Гетьмана, Б. М. Головкіна та інш. – Харків : Юрайт, 2017. – Т1 ., – 251 стр.
ISBN – 978-966-2740-95-0

У збірник увійшли наукові доповіді та тези виступів учасників круглого столу, присвяченого перспективам реформування кримінально-виконавчої системи України.

Матеріали подані в авторській редакції.

The collection made scientific reports and abstracts of the participants of the round table devoted to the prospects of reforming the penal system of Ukraine. Materials for were presented by the authors.

ISBN – 978-966-2740-95-0

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

© Гетьман А.П., Головкін Б.М. та інш., 2017
© “Юрайт”, 2017

ЗМІСТ

Андрєєв Є. О.	Гуманізація кримінально-виконавчого законодавства.....	3
Атрєп'єва М. Р.	Актуальні проблеми виконання та відбування покарань у місцях позбавлення волі.....	7
Біленький Д. В.	Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України: щодо внесення змін до «Закону Савченко».....	10
Бойко В. О.	Поняття «злісне порушення встановленого порядку відбування покарання»: спірні моменти.....	13
Борох Ю. О.	Реалізація принципу справедливості під час відбування покарання.....	16
Бумба О. А.	Пробачія та стан упровадження в Україні.....	19
Васюк О. О.	Проблемні питання виконання покарання у виді штрафу.....	23
Вручинський Д. Г.	До питання визначення законного інтересу засуджених.....	28
Гавенко Т. Ю.	Проблеми виконання покарання у виді довічного позбавлення волі.....	31
Герасименко С. С.	Спонування засуджених до зразкової поведінки: метод «батого» чи «пряника»?.....	35
Горшкова Я. С.	Про деякі проблемні питання, що виникають під час виконання покарання у вигляді штрафу.....	39
Дейнека П. В.	Перевищення меж при застосуванні заходів фізичного впливу в установах виконання покарань.....	43

Дорощенко К. В.	Відповідальність за несплату або ухилення від сплати штрафу.....	45
Дубанич М. Ю.	Правовий статус засуджених: до питання конституційного забезпечення права на працю засуджених до позбавлення волі.....	47
Дубровін С. І.	Використання категорії «ресоціалізація» стосовно неповнолітніх засуджених: окремі аспекти.....	50
Євтушенко Д. О.	Процес ресоціалізації неповнолітніх, звільнених з установ виконання покарання.....	53
Загурська А. В.	Щодо права засуджених на листування..	56
Зайкова Я. Ю.	Ресоціалізація при відбуванні покарання у виді арешту та обмеження волі: порівняння ефективності.....	60
Зосіч М. Ю.	Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають малолітніх дітей.....	64
Кирилюк С. О.	Надання державній кримінально-виконавчій службі слідчих функцій.....	68
Кишеня В. С.	Наглядова пробація у Сполучених Штатах Америки. Перспективи застосування іноземного досвіду в Україні.....	72
Клименко С. С.	Проблемні питання звільнення від відбування покарання вагітних жінок.....	75
Клімашевський В. Д.	Проблемні питання процедури помилування в Україні.....	79
Коваль В. В.	Перспективи створення подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій в	

	Україні з урахуванням досвіду зарубіжних країн.....	83
Козаченкова Д. С.	Щодо законних інтересів як елементу правового статусу засуджених.....	87
Козачок М. М.	Проблеми виправлення та ресоціалізації засуджених.....	89
Козій Н. А.	Введення інституту приватного виконання рішень.....	92
Крячко Л. Ю.	Особливості правового регулювання користування засудженими глобальною мережею Інтернет.....	96
Кудрявцева В. В.	Умови праці засуджених до позбавлення волі: деякі питання	100
Левандовська І. В.	Громадські роботи: міжнародний досвід і Україна.....	103
Левіна О. О.	Тактика виявлення осіб, схильних до суїциду. Профілактика суїцидів серед засуджених та осіб, взятих під варту...	107
Лисенко О. Е.	Розбіжності у визначенні поняття «громадські роботи» за Кримінальним та Кримінально-виконавчим кодексами України.....	110
Лукашова Є. В.	Соціально-виховна робота із засудженими (мета та способи).....	115
Малиш С. С.	Окремі аспекти соціально-виховної роботи з неповнолітніми, засудженими до позбавлення волі.....	119
Мартинюк Н. В.	Прихована проблема відповідальності осіб за ухилення від відбування покарання у виді громадських робіт.....	123
Масловська Ю. Ю.	Працевлаштування осіб, звільнених з місць позбавлення волі: окремі аспекти..	126
Мельник М. Г.	Застосування фізичного впливу,	

	спеціальних заходів, зброї до засуджених.....	129
Мешков С. В.	Ресоціалізація неповнолітніх засуджених.....	132
Мироненко А. А.	Міжнародний досвід пробації.....	134
Моржановська А. І.	Право на користування Інтернетом засуджених, які відбувають покарання, пов'язані з позбавленням волі.....	138
Насібулліна Н. Р.	Цілі покарання.....	141
Носач Є. О.	Досудова пробація як елемент оновлення системи юстиції України.....	146
Павельчук Д. А.	Виховання та перевиховання засуджених до позбавлення волі.....	147
Павленко В. О.	Чи можливе виправлення осіб, засуджених до довічного позбавлення волі?...	151
Павлуцька В. І.	Цілі покарання та кримінально-виконавчого законодавства.....	154
Пастушок Б. М.	Виправлення і ресоціалізація засуджених.....	157
Певень М. М.	Проблеми здійснення процедури помилування в Україні.....	160
Пищик К. О.	Спірні питання запровадження слідчих підрозділів Державної кримінально-виконавчої служби.....	163
Рева Н. М.	Щодо питання застосування громадських робіт.....	166
Романченко Д. І.	Щодо питання про міжнародно-правові правила поведіння із неповнолітніми засудженими.....	169

Руденко А. М.	Діяльність громадських організацій та їх вплив на кримінально-виконавчу систему України.....	173
Самойленко М. С.	Проблемні питання оцінки ефективності роботи органів і установ виконання покарань.....	177
Святокум А. Ю.	Запровадження центрів пробації для неповнолітніх осіб.....	181
Сергієнко В. М.	Місце суспільно корисної праці в системі заходів ресоціалізації засуджених до позбавлення волі	184
Синявський М. А.	Виправлення засуджених до позбавлення волі : міф чи реальність?...	189
Слюсар Д. Ю.	Впровадження приватних установ виконання покарання в Україні.....	192
Смиковська А. М.	Місце духовної та благодійної опіки церков у системі виховного впливу на засуджених осіб.....	194
Тарапунець В. В.	Загальна характеристика покарання у виді виправних робіт та відмежування його від виправних робіт як адміністративного стягнення.....	197
Тертична А. А.	Інститут пробації: необхідність подальшого впровадження в Україні.....	201
Ткачова А. С.	Виконання покарання у виді арешту: проблемні питання.....	204
Ткачук А. О.	Право засуджених на користування глобальною мережею Інтернет – нові можливості для ресоціалізації та соціальної адаптації засуджених.....	207
Федорець А. Є.	Інститут закінчення строків давності виконання обвинувального вироку як підстава для звільнення особи від	

	відбування покарання.....	210
Хакімова М. Т.	Порівняльний аналіз застосування заходів безпеки в установах виконання покарань України та Естонії.....	21
Харченко Я. Є.	Щодо питання реалізації досудової пробації 17 в Україні.....	
Шевченко А. І.	Кримінально-виконавча характеристика засудженої особи.....	221
Шпарага Д. Ю.	Умовно-дostroкове звільнення від відбування покарання.....	225
Штефан Є. О.	Форми впливу соціально-виховної роботи на засуджених до довічного позбавлення волі.....	290
Штокало Т. В.	Соціально-виховна робота із засудженими до позбавлення волі.....	233
Шутов Д. К.	Деякі проблеми покарання у виді виправних робіт.....	236
Шутова Л. М.	Міжнародно-правовий аспект виконання громадських робіт.....	239
Ярова А. В.	Громадський вплив як засіб ресоціалізації засуджених.....	243

Наукове видання

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

Відповідальний за випуск: Головкін Б. М.

Підп. до друку 26.05.2017. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.

Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 17,5. Облік.-вид. арк. 12,93.

Тираж 30 прим. Зам. № 114911 . Ціна договірна.

Друкарня «Аладдин-Принт»

61023, м. Харків, вул. Сумська, 4, оф. 8

Тел.: (057) 764-72-11 <http://aladdin-print.ua>

Свідоцтво про державну реєстрацію В00 № 966600 від 28.03.2003 р.